

Վ. Ահարոնեանի զրչին տակ թումանեանի պարզուկ կեանքը գրական արժէք կը սունայ: Հեղինակը հոս կը ներկայանայ փորձ գրագէտի մը բոլոր յատկութիւններով, պարզութեամբ, յստակութեամբ, իր կոռա և հաճելի ոճով: Այսքան տարիներ վերջ, կարծես կ'ապրի մօտ, մէջը մեր հայրենիքին, երբ լոռի սէց լեռներուն նկարագրութիւնը կ'ընէ, անոնց ծաղիկներուն բոյրը կը զգայ դեռ:

Կը մտնէ թումանեանի ընտանեկան յարկէն ներս, զմայլումով կը դիտէ զանիկա, կը խորասուզուի «Ամենայն Հայոց» բանաստեղծին հոգեկան ապրումներուն մէջ, անոր բարոյական մաքուր մթնոլորտին մէջ, և դեռ աւելի ուշ՝ կը հետեւի անոր քայլերուն՝ ընկերային և հասարակական կեանքի մէջ, մատնանիշ ընելով անոր միակ զաղափարականը՝ հայ ժողովորդին բարիքը:

Այս ամէնուն Վ. Ահարոնեան կը միացնէ պատմական որոշ հմտութիւններով, որուն մէջ կը ծուլէ և կ'ազուցանէ թումանեանի կեանքը: Գորութիւնն հաճելի կը դառնայ նաեւ բանաստեղծի կեանքին այն գէպերով՝ ուր կայ նաեւ արտապոցն ու զուարձալին:

Այս ամէն առաւելութիւններով՝ գործը բաց ի պատմական դէպերու կենսագրական հիւսուածէ մը՝ ընթերցողին վրայ կը թողու տաք վէպի մը ազդեցութիւնը իսկապէս հետաքրքրութիւն շարժելով:

Երկրորդ մասով ցոյց կու տայ մեզի «Բանաստեղծը» համառօտ բայց խոր, վերլուծելով անոր մեծ «Պօէմմերը» նոյնքան ամփոփ և նոյնքան ճարտար յայտնութիւններով, Յ. Թումանան իբրեւ լեռներու երգիչ, անոր ստեղծած մեծ տիպարները, զիւղ և գիւղացին, Սասունցի դաւիթը, եւն.:

Լեզուն մաքուր ոռուսահայերէն է, նախադասութիւնները չափուած և յղկուած. նոխ բառամթերքով մը: Հայ երիտասարդը շատ բան կը հայ սորդի անկէ:

Մինչ կը չնորհաւորենք յարգելի հեղինակը իր հետաքրքրական գործին համար, կը տենչանք ուրիշ հատորներ ալ ունենալ իր՝ զրչէն նոյն ուղղութեամբ մեր ժամանակակից և նախապատերագմեան Արեւելահայ բանաստեղծ զրագէտ հեղինակներու մասին:

Հ. Մեթուի, Յովհաննէսսն

Խրիստեան Գիւղասնեսնական Ա'սենացն.

Հրատարակութիւն մ'է Աղեքսանդրիոյ Հայ Գիւղատնտեսականի կեդրոնական վարչութեան, պրակառ առ պրակ' պարբերականի ոճով: Գործ մը՝ պատրաստուած խնամով և արուեստով, հաճելի և օգտակար, իւր տիտղոսին զլուխն ունենալով անոնց, և շարագուրին վրայ պատկերն անոր՝ ու հայրապետական մականէն յառաջ բոնած ու միշտ պանձացուցած էր մաճը, մարդկային բարեկեցութեան այդ զեկը:

Ցառաշաբանին մէջ կը ծանուցանէ իւր նպատակն այսպէս. «Հայ Գիւղատնտեսականի մասնագէտ սաներու աշխատակցութեամբ՝ հիմնելով Խրիմեան Գիւղատնտեսական Ա'սենացն յառաջ պատկերազարդ՝ երկրագործական գըրքոյներ, և զանոնք ձրիաբար ցրուել՝ մէկ կողմէն Հայաստանի մէջ, և միւս կողմէ զաղթաշխարհի երկրագործական հայ զաղութներու և գիւղերու մէջ: Այս զիփոյկները պիտի ըլլան թուազրուած, և իբրեւ ամբողջութիւնը պիտի կազմէ Հայ Երկրագործական Ժամայնագիտարանը, իր տեսակին մէջ նորութիւն մը մեր Ազգին համար»:

Նպատակ ու ծրագիր գեղեցիկ և գովելի, որ կը բղխի երիտասարդական եռանդուն մտքերէ, և որ արդէն ի լոյս ընծայեց եօթ պրակներ, զէթ մեր ստացածն այդշափ է. - մաքուր տպագրութիւն, զարդարուած մշակական բազմաթիւ պատկերներով ու տեսարաններով, որոց մէջ նաև Գիւղատնտեսականին պատկառոր սաներու խոստմալից կինդանագրերը:

Հետաքրքրական է բովանդակութիւնն ալ: Պրակներէն առաջին վեցը մենագրութիւններ են, նուիիրուած մէկ կամ միւս օգտակար բուսեղենին, և վեցերորդն՝ անկիւրական ասրաբեր այծին: Իւրաքանչիւրին մէջ կը կատարուի նախ նիւթին պատմականը. կը բացատրուի մանրամասնորէն անոր մշակման բոլոր հանգամանքները. կը մատնաշուր անոր օգուտներն և արտադրութիւնք.

և յառաջ կը բերուին երբեմն անոնց քերթողաւած կան գովեստներն ալ: Վերջապէս մատենաշարիդ խմբագիրը Սեպուհ Ստեփանեան ջանացած է գործնական ուսւման հետ խառնել զրականն ալ, աւելի ախորժելի ընծայելու համար աշխատութիւնը: Վերջին կամ եօթներորդ պրակն է «Շահապատմ», յորում կը նշանակուին զանազան բերոց կամ արմտեաց գործածական կամ վաճառային ընդարձակութիւնն այլ և այլ աշխատապային ընդարձար կը երեւակայութեան՝ հակառակ կորուսն այդ ուժերուն:

Բայց, հանճարը կը տարրերի յիմարէն անով որ՝ ունի տարապայման աճումը հոգեկան ու մտային ուժերուն, իսկ յիմարը՝ ընդհակառակն, կորուսն այդ ուժերուն:

Հանճարը կը տիրէ իր երեւայակայութեան՝ իսկ յիմարն է գերին երեւակայութեան: Հանճարն ունի իր մէջ եերզօր կամք, իսկ յիմարն է բոլորովին զուրկ կամքէ:

Իսկ մեզ ուրիշ բան չի մնար՝ բայց մաղթել վաստակողաց քաջալերութիւն հայ հասարակամբան սաներու աշխատակցութեամբ՝ հիմնելով կողմանէ, և յարատեւութիւն իրենց ձեռնարկած այդ իսկապէս շահաւէտ գործին մէջ:

Հ. Վ. Հ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՏԱԿԱՆ

ՀԱՆՃԱՐՆ ՈՒ ԻՐ ԲԻԾԵՐԸ

Նշանաւոր բժիշկ ու ոճրագէտ Լօմպլոզօ կ'ըսէ. «Հանճարն է այն արտակարգ յիմարութիւնը՝ որ չի ժառանգուիր և որ կը յայտնուի հազուաղիորէն...»:

Թիերեւս, պարզամիտ մարդկիկ հետեւցնեն ասկից թէ, հանճարները կը նմանին յիմարներու՝ կամ, հակառագարաբար:

Բայց, այս բացատրութիւնը չի ներեր ուղիւն և առ շիթ: Բայց ոչ ամէն պարիս շիթ առ շիթ: Բայց ոչ ամէն պարագային: Լօմպրօզօ, մեծագոյն հոգերանը՝ որ ուսումնասիրեց այս բարդ հարցը իր ուղիւն ու Այլասերումը» շահեկան ներկանցները զիրցաւ հերքել այս տեսակետը:

Իսկ Մօնթեկածծա, մեծագոյն զրագէտն ու հոգերանը, կ'ընդունի նոյնիսկ թէ, աւելի՝ առողջութեամբ լօրաբարին պիտի ըլլար նոյնին հանճարը:

Հոգերանները կը բացատրեն արդէն այս ուղրը պարագան, զանազան առիթներով:

Նայեցէք ինչ կ'ըսէ իտալացի մասնակիցն, պական այսին, «Անճնական կեան գէտ Պօվիլո այս մասին, վաղացաւ և անճարին մեզ կ'երեւի արտակարգ քը հանճարին մեզ կ'երեւի արտակարգ այն պատճառաւ որ, կը նայա կ'եղբանացնել ամբողջ իր ուժը՝ մէկ կէտին»:

Այս պատճառաւ իսկ, բոլոր միւս գործերը հանճարին կը մեջոր անդամները:

Պարտինը ուրեմն այս տեսակետն ըմբռնել գետեւակայութիւն հանճարին է, իսկ յիմարը՝ մէկ մեծ կ'ընկած բոլոր անդամներուն:

Հասական հոգակաւոր բերթողը, թասս